

Andrzej Zwara

Konstytucyjne zadania samorządu adwokackiego na tle nowego brzmienia przepisu art. 66 ust. 1 ustawy – Prawo o adwokaturze

Palestra 50/9-10(573-574), 62-65

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Andrzej Zwara

Konstytucyjne zadania samorządu adwokackiego na tle nowego brzmienia przepisu art. 66 ust. 1 ustawy – Prawo o adwokaturze

Uchwalona przez Sejm w dniu 30 czerwca 2005 r. ustawa o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw od początku prac legislacyjnych budziła ogromne kontrowersje. Zarówno przedstawiciele nauki, jak i przedstawiciele zawodów prawniczych, w tym samorządu adwokackiego, także na łamach „Palestry”, wskazywali w sposób szczegółowy liczne zagrożenia praktyczne, które mogą się wiązać z jej wejściem w życie. Ich powtórzenie przekraczałoby ramy niniejszego opracowania, w którym będę się starał przede wszystkim odnaleźć prawidłową interpretację nowelizowanych przepisów, dążąc z jednej strony do zminimalizowania trudności praktycznych, wiążących się ze stosowaniem tych przepisów, z drugiej strony – do zapewnienia jak największej trafności rozstrzygnięć podejmowanych na ich podstawie.

Nowelizacja z 30 czerwca 2005 r. rozszerzyła w stosunku do dotychczasowego brzmienia przepisu art. 66 ust. 1 ustawy – Prawo o adwokaturze krąg osób, które mają prawo ubiegać się o wpis na listę adwokatów bez konieczności odbycia aplikacji i zdawania egzaminu adwokackiego. Dotychczas byli to tylko profesorowie i doktorzy habilitowani oraz osoby, które przez co najmniej trzy lata zajmowały stanowisko sędziego lub prokuratora albo radcy prawnego lub notariusza; teraz będą to także te osoby, które nie wykonywały zawodu prawniczego lub wykonywały go tylko przez krótki okres, jeśli tylko zdały egzamin sędziowski, prokuratorski, radcowski lub notarialny. Jest jednoznaczne, że przepis art. 66 ust. 1 w brzmieniu ustalonym nowelizacją z 30 czerwca 2005 r. zwalnia te osoby od wymogu odbycia apli-

kacji adwokackiej i egzaminu adwokackiego. Nie budzi jednak wątpliwości, że równocześnie osoby te spełniać muszą pozostałe wymagania stawiane kandydatom do wpisu na listę adwokatów, opisane w art. 65 Prawa o adwokaturze, to znaczy być nieskazitelnego charakteru i swym dotychczasowym zachowaniem dawać rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu adwokata oraz korzystać z pełni praw publicznych i mieć pełną zdolność do czynności prawnych (zdanie egzaminu sędziowskiego, prokuratorskiego, radcowskiego, notarialnego implikuje uprzednie ukończenie magisterskich studiów prawniczych polskich lub zagranicznych uznanych w Polsce). Kontrola wypełnienia tych przesłanek staje się jednym z zadań samorządu adwokackiego, sprawowanym w ramach przewidzianej w art. 17 Konstytucji RP publicznoprawnej funkcji pieczy nad działalnością zawodu adwokackiego jako zawodu zaufania publicznego. Zadanie to sprawowane jest w interesie publicznym, przez który w tym przypadku należy rozumieć zarówno interes wymiaru sprawiedliwości, jak i interes przyszłych klientów osoby wpisywanej na listę adwokatów.

O ile przesłanki opisane w art. 65 pkt 2 ustawy – Prawo o adwokaturze (pełnia praw publicznych i pełna zdolność do czynności prawnych) są łatwe do zweryfikowania, utrata tych przymiotów następuje bowiem tylko i wyłącznie na skutek stosownego orzeczenia sądowego i tylko w rzadkich przypadkach, o tyle stwierdzenie istnienia przesłanek opisanych w art. 65 pkt. 1 tej ustawy (nieskazitelną charakter i rękojmią należytego wykonywania zawodu adwokata) wymaga zastosowania pozaustawowych standardów ocennych, zarówno o charakterze moralnym jak i zawodowym. Osoba posiadająca takie przymioty to taka, której dotychczasowe zachowanie świadczy o tym, że wypełni wysokie wymagania etyczne stawiane adwokatowi (tu można wskazać w szczególności obowiązek zachowania tajemnicy adwokackiej – osoba, która naruszała inną tajemnicę chronioną ustawą np. tajemnicę przedsiębiorstwa czy cudzą prywatność, w szczególności w celu osiągnięcia korzyści majątkowej nie daje rękojmi dochowania tajemnicy adwokackiej) oraz ma dostateczne umiejętności teoretyczne i praktyczne, aby świadczyć obsługę prawną w sposób prawidłowy, realizując zadania profesjonalnego pełnomocnika w ramach systemu wymiaru sprawiedliwości i należycie zabezpieczając interesy klienta.

W zwykłym toku rekrutacji do zawodu adwokackiego (poprzez aplikację i egzamin) weryfikację postawy etycznej przyszłego adwokata zapewnia jego szkolenie praktyczne pod kierownictwem patrona, który obserwuje postępowanie aplikanta w trakcie realizacji powierzanych mu zadań, egzamin sprawdza zaś zdobytą wiedzę i umiejętności prawnicze. Aplikacja zapewnia przyszłemu adwokatowi szkolenie teoretyczne i praktyczne ukierunkowane na przygotowanie go do zawodu adwokackiego, z jego specyficznymi wśród zawodów prawniczych zadaniami.

Osoby, które zdały w szczególności egzamin sędziowski, prokuratorski, (rzadziej radcowski lub notarialny), często w ogóle nie pracowały w zawodzie prawniczym, zwłaszcza w zawodzie związanym ze świadczeniem pomocy prawnej, nie mają więc praktycznego przygotowania do tego specyficznego zadania, a często również

szkolenie ukończyły wiele lat temu. Trzeba pamiętać też o tym, że szkolenie sędziowskie, prokuratorskie czy notarialne, nawet najwyższej próby, przygotowuje do zupełnie odmiennych zadań niż szkolenie adwokackie, przygotowuje raczej do stosowania prawa, do władczego podejmowania rozstrzygnięć wobec stron postępowania niż do reprezentowania klientów i obrony ich interesów. Pomiędzy stronami a sądem czy prokuratorem nie powinno występować żadne powiązanie, podczas gdy relacja pomiędzy klientem i adwokatem to szczególny stosunek zaufania i zaangażowania w obronę. Często bowiem właśnie adwokatowi powierza klient całą prawdę o swojej sytuacji prawnej, ekonomicznej, rodzinnej, licząc nie tylko na poradę prawną, ale także na zrozumienie i wsparcie psychologiczne.

Ogromne znaczenie ma też w dzisiejszej dobie to aby przystąpić do wykonywania zawodu prawniczego bezpośrednio po odbyciu szkolenia. W sytuacji gdy zmiany legislacyjne są tak częste i tak głębokie jak obecnie, okresy *vacatio legis* są krótkie a – ze względu na rozległość zmian legislacyjnych – informacja o projektowanych nowelizacjach tylko wrywkowa – nawet osoby, które stale świadczą pomoc prawną i stale się doksztalcają muszą zachowywać ogromną czujność aby działać zawsze w oparciu o aktualny stan normatywny. Coraz silniejsza w sądowym postępowaniu cywilnym realizacja zasady kontradyktoryjności i coraz dalej idące konsekwencje błędu profesjonalnego pełnomocnika powodują ogromne zwiększenie odpowiedzialności adwokata podejmującego się reprezentacji w postępowaniu sądowym, a wręcz niebezpieczeństwo posługiwania się zawodowym pełnomocnikiem, jeśli nie może on zagwarantować w pełni kompetentnej obsługi. Nie można też zapominać o szerszym zakresie przedmiotowym aplikacji adwokackiej niż zakresy aplikacji sądowej, prokuratorskiej czy notarialnej, podyktowanym szerokim obszarem spraw, w których adwokat może reprezentować klientów i świadczyć im pomoc. W tej sytuacji niezwykle trudno będzie zapewnić właściwą jakość pomocy prawnej świadczonej przez osobę, która nie ma przygotowania teoretycznego i praktycznego ukierunkowanego wprost na wykonywanie zawodu adwokata.

Zagadnieniem, które trzeba poruszyć w tym miejscu jest także problem, że osoby, które ukończyły aplikację sądową czy prokuratorską z najlepszymi wynikami, najczęściej uzyskują też etaty asesorów sądowych czy prokuratorskich. Poza tymi zawodami pozostają przede wszystkim osoby, które ukończyły aplikację ze słabszymi wynikami, często też z wynikami, które zamknęły im drogę do wykonywania zawodu sędziego lub prokuratora. Nie w każdym więc przypadku ukończenie takiej aplikacji z wynikiem pozytywnym pozwala przyjąć, że osoba która ukończyła aplikację daje rękojmię należytego wykonywania zawodu prawniczego.

Powstaje tu pytanie, w jaki sposób może okręgowa rada adwokacka, podejmująca decyzję w przedmiocie wpisu na listę adwokatów, przeprowadzić weryfikację tych przesłanek, do czego jest zobowiązana z mocy przepisów Konstytucji i ustawy, skoro osoby te są zwolnione od odbycia aplikacji i egzaminu.

Mając na względzie wagę decyzji okręgowej rady adwokackiej w przedmiocie wpisu kandydata na listę adwokatów dla interesów wymiaru sprawiedliwości i

klientów przyszłego adwokata ustalić trzeba, że na okręgowej radzie spoczywa obowiązek wnikliwego zbadania, czy rzeczywiście kandydat swym dotychczasowym zachowaniem daje rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu adwokata i czy można go określić jako osobę nieskazitelnego charakteru. Dla wypełnienia tego zadania konieczne staje się więc przeprowadzenie z kandydatem do wpisu na listę adwokatów rozmowy kwalifikacyjnej, omówienie jego życiorysu zawodowego, zbadanie doświadczenia zawodowego i właściwości osobistych, a zwłaszcza znajomości wymagań etycznych stawianych adwokatowi. W konsekwencji konieczne może się stać dalsze wyjaśnianie powstałych w toku takiej rozmowy wątpliwości przy użyciu różnych środków dowodowych. Trzeba przyjąć, że ustalenie w toku takiej rozmowy i ewentualnie dalszego postępowania wyjaśniającego, iż istnieją okoliczności stojące na przeszkodzie stwierdzeniu przesłanek wymaganych przez art. 65 Prawa o adwokaturze obliuguje okręgową radę adwokacką do wydania odmownej decyzji w przedmiocie wpisu kandydata na listę adwokatów.

Zadanie stojące przed samorządem adwokackim w zakresie podejmowania decyzji o wpisie lub odmowie wpisu na listę adwokatów w stosunku do osób, które zdały egzamin sędziowski, prokuratorski, notarialny lub radcowski, nie będzie więc prostym załatwieniem formalności, czyli sprawdzeniem wymogów formalnych wniosku i załączonych doń dokumentów, lecz skomplikowanym rozstrzygnięciem trudnego przypadku, wymagającego wnikliwych ustaleń faktycznych i zastosowania standardów ocennych o charakterze zarówno moralnym jak i zawodowym. Przedmiotem badania stanie się przy tym zarówno osobowość kandydata, jak i jego dotychczasowy sposób postępowania i doświadczenie zawodowe, jako podstawa stwierdzenia, czy daje on rękojmię prawidłowego wykonywania zawodu adwokata.